

KÉZFOGÁSOK

DÉSI ÁBEL

MOMČILO NASTASIJEVIĆ

E versek fordításához néhány adatot és jellemző tényt kell itt felemlíteni. Annál is inkább, mert Momčilo Nastasijević munkássága kevésbé ismert. A magyar olvasók kevesebbet tudnak róla, mint a jugoszláv irodalom többi klasszikusáról vagy ismert kortársainkról.

A jugoszláv költészetben régóta klasszikus rangja van. És nemcsak az irodalomtörténetek és szakkönyvek értelmében, hanem a mai élő költők tudatában és költői gyakorlatában is. Korunk számos kiváló költője vallja, hogy ő a modern jugoszláv költészet egyik ősforrása és legerősebb serkentője. (Vasko Popa és Miodrag Pavlović például.) De a fiatalabb költői nemzedék is bőségesen talál az ő költészetében inspiráló és serkentő útmutatást a maga költői gyakorlatához.

E költészet legfőbb jellegzetessége a tömör, szófukar, hermetikus gondolat. Megértésének és igazi élvezésének azonban nem kis akadályai is vannak. Nastasijević ugyanis nemcsak a népköltészet egyszerűségét és közvetlenségét újítja meg, hanem az ősi szláv nyelv számos nyelvi és fogalmi sajátosságát is. Különös mondat- és fogalomalkotásai, megfordított jelentésű szavai külön nyelvet s költői jelentést hordoznak. És így ez a tömörítés a költői eszközök minimumával próbálja megvalósítani a legmagasabb eredményeket. Költői célja és eszköztára az, hogy úgy-szólván a semmiből megvalósítsa a mindent. Ez még a szerényebb eredményeknél is hódolatra és elismerésre készíti e teljesítmény élvezőit.

Verseiben egyfajta modern társadalomkritika egyesül a bibliai miszticizmussal és profétai igehirdetéssel. Nastasijević a modern ember magányáról, társatlanságáról beszél. Az ő csüggedésében és mélyen átélt szavaiban, a mai ember szenvedése szólal meg. De ugyanakkor az a tudat is, hogy a konkrét távlatok és társadalmi megoldások még ismeretlenek. Ez a hangnem a polgári értelmiség nagy részénél 1920–1930 táján jól ismert társadalmi jelenség volt. Költészetében mindig a dolgok kettős arcát, ellentétes mivoltát fejezte ki. Ez a költői gondolkodás adta meg költészetének a sajátos gondolati nyelvezetet. Egyik versének például ezt a címet adja: *Radosno opelo* (Vidám gyászdal). E versben található az egész költészetére oly jellemző és mélyen kifejező sor is:

*Mrenjem sve življi
starošću sve dublje mlad.*

Amit körülbelül így lehetne fordítani:

*Halálommal egyre élőbb
vénülve mélyebben fiatal.*

Költészetének ezek a jellemző nyelvi-gondolati sajátosságai néha szinte megoldhatatlan feladatok elé állítják legjobb értőit és fordítóit is.

Ennek tudatában, e nehézségekkel és akadályaival birkózva készült e két versciklus fordítása is. A fordító azonban úgy véli, hogy még ez a megoldás sem teljes és végleges. A következő években még mindig lesz e költészetben fordítanivaló és az elkészült fordításokat is újra meg kell nézni egy újabb és helyesebb megoldás reményében.

Végül néhány adat az életéről: 1894-ben született és 1938-ban halt meg. Középiszkolai tanár volt és verseket, novellákat, tanulmányokat írt, valamint színműveket és librettókat zeneszerző testvére, Svetomir számára.